

Vnmes

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve
Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
Scholarly Annual of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

Vnmes

Limes – 2014

*A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve*

*Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II*

*Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ім. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

LIMES

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2014

Том І

Ужгород
Видавництво В. Падяка
2014

УДК 001.89
ББК 72.4
L74

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
(протокол № 4 від 25 листопада 2014 року)*

„LIMES” засновано у 2014 році та видається за рішенням Видавничої ради
Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці II

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія KB №20762-10562P від 08.05.2014 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Йосип Сікура, доктор біологічних наук, професор, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II
(головний редактор);

Іштван Керестень, кандидат педагогічних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці II;

Роберт Бачо, кандидат економічних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці II;

Ернест Іванчо, кандидат медичних наук, доцент ЗУІ ім. Ф. Ракоці II.

Відповідальний за випуск:

Ільдико Орос, кандидат педагогічних наук, президент ЗУІ ім. Ф. Ракоці II.

L74 LIMES : наук. вісн. Закарпат. угор. ін-ту ім. Ф. Ракоці II = A. P. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve / М-во освіти і науки України, Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці II = Ukrajna oktatási és tudományos minisztériuma, Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola ; редкол. : Й. Сікура (голов. ред.) = szerkesztés: dr. Szikura J. (főszerkesztő) [та ін.]. – Ужгород : Вид-во В. Падяка = Ungvár : V. Pagyak Kiadója, 2014. – Том I = I. évfolyam. – 228 с. : іл. + табл. + діаграми. – Текст угор., укр. та англ. мовами.

ISBN 978-966-387-090-8

У «Limes» публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II, а також дослідження українських та іноземних вчених угорською, українською та англійською мовами. Видання вміщує праці з біології, географії, інформатики, літератури, хімії, економіки, мовознавства, історії та туризму.

УДК 001.89
ББК 72.7

ISBN 978-966-387-090-8

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

LIMES

**A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve**

2014

I. évfolyam

Ungvár
V. Pagyak Kiadója
2014

*Kiadásra javasolta: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2014.11.25., 4. számú jegyzőkönyv).*

A „LIMES” 2014-ben alapított és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Tanácsának határozata alapján jelenik meg.

**Nyomatott tömegtájékoztatói eszközök állami nyilvántartásának igazolása:
széria: KB № 20762-10562P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat
2014.05.08-án.**

SZERKESZTÉS:

dr. **Szikura József**, a biológiai tudományok kandidátusa, professzor, II. RFKMF;
dr. **Keresztény István**, a pedagógiai tudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF;
dr. **Bacsó Róbert**, a közgazdasági tudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF;
dr. **Ivancsó Ernő**, az orvostudományok kandidátusa, docens, II. RFKMF.

A KIADÁSÉRT FELEL:

dr. **Orosz Ildikó**, a pedagógiai tudományok kandidátusa, elnök, II. RFKMF.

A *LIMES* a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárainak, hallgatóinak munkáit, valamint ukrainai és külföldi tudósok magyar, ukrán és angol nyelvű tanulmányait adja közre. Jelen kötet a biológia, földrajz, informatika, irodalom, kémia, közgazdaságtan, nyelvészet, történelem és a turizmus tudományágainak különböző területeit öleli fel.

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

TARTALOM

M. С. ДНІСТРЯНСЬКИЙ: <i>Суспільно-географічне макрорайонування України: нові методологічні підходи і пропозиції</i>	11
BACSÓ RÓBERT – PALLAY KATALIN: <i>Az ukrán és magyar államadósság jelenlegi állapota és hatása a nemzetgazdaságra: komparatív összehasonlítás a gazdasági válság tükrében</i>	21
FENYVES VERONIKA: <i>Likviditási helyzet vizsgálata havi adatok alapján</i>	31

INÁNTSY-PAP ÁGNES: <i>A hátrányos szociokulturális környezet, a motiváció és a sikeres nyelvelsajátítás összefüggéseinek vizsgálata</i>	39
RÉKA SÜTŐ: <i>The Language Repertoire of Transcarpathian Hungarian Teenagers</i>	45
TÓTH ENIKŐ: <i>A magyar nyelv megjelenése Badaló és Halábor nyelvi tájképében</i>	57
CSÉKE KATALIN: <i>A nákozás mint nyelvjárási jelenség szociolingvisztikai vizsgálata (egy elemzés tükrében)</i>	65
SEBESTYÉN ZSOLT: <i>Egy sajátos ungi névcsalád: Pásztély</i>	75
ЛІВРИЦ К. Е.: <i>Запозичення слів французького походження в угорську мову</i>	81

GÖNCZY SÁNDOR – ÉSIK ZSUZSANNA: <i>Közetgenetikai egységek kialakításának lehetőségei klaszteranalízissel egy kárpátaljai vulkáni terület példáján</i>	87
VINCE TÍMEA – CSOMA ZOLTÁN – SZABÓ GYÖRGY: <i>Beregszász talajainak állapota. A talajok fizikai-kémiai tulajdonságai és módosulásuk a használat függvényében</i>	97
VARGA ANDREA: <i>Beregszász léghőmérsékletének változása 1947–2013 között</i>	103
SZANYI SZABOLCS – KATONA KRISZTIÁN – RÁCZ ISTVÁN ANDRÁS: <i>Natura 2000-es jelzőfajok monitorozása a Beregi-sík kárpátaljai részén</i>	111
BERNÁT NIKOLETT: <i>Szernye felszíni és kútvízeinek biológiai vizsgálata</i>	119

TÖRZSÖK ANDRÁS – GYURICZA LÁSZLÓ: <i>Private Initiatives in the service of the animation of tourism in Keszthely, the capital of Lake Balaton</i>	133
MINORICS, TÜNDE – GONDA, TIBOR: <i>The use of our gastro-cultural heritage in tourism</i>	147
BERGHAUER SÁNDOR: <i>A Munkácsi járás természeti adottságainak idegenforgalmi szempontú kvantitatív értékelése</i>	153

SÜTŐ KRISZTINA: <i>Életmód, életvitel, egészségmegőrzés Beregszász vonzaskörzetében</i>	167
	
OROSZ JÚLIA: <i>A nőtörténet mint a történetírás új irányzata</i>	181
	
JANCSI SZABINA: <i>A Forrás Irodalmi Stúdió története és a kárpátaljai magyar polgárjogi mozgalomra gyakorolt hatása</i>	189
	
SZIMKOVICS TAMÁS: <i>Perl AJAX MySQL használata dinamikus weblapoknál</i>	195
	
KOMONYI ÉVA – LÉTAI BÉLA: <i>A kémiatanárok eredményességét befolyásoló tényezők Kárpátalja magyar nyelvű iskoláiban egy felmérés tükrében</i>	205
	
RECENZIO: <i>Intelligens háló...</i>	219
	
ESEMÉNYNAPTÁR	223

ЗАПОЗИЧЕННЯ СЛІВ ФРАНЦУЗЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В УГОРСЬКУ МОВУ

Ливрінц К. Е.

ст. викладач кафедри іноземних мов ПФ УжНУ

Dolgozatában a szerző elemezi a francia jövevényszavak gyakoriságát a magyar nyelvben. Meghatározza a jövevényszavak és vándorszavak etimológiáját. Morfológiai feldolgozás alá estek a francia eredetű jövevényszavak a szófaji kategóriáktól függően. A magyar nyelvben a francia jövevényszavak közül a leggyakoribb szófaji kategóriához tartoznak a főnevek. A francia eredetű főnevek szisztematizálása alapján elkülönítésre került 30 csoport tárgyi szakszókifejezés. Elemzésre került a francia főnevek asszimilációjának mechanizmusa a magyar nyelvbe.

АБСТРАКТ

У статті автор аналізує запозичені слова французького походження в угорській мові, визначає їх кількість та етимологію. Морфологічний аналіз належності до тих чи інших частин мови показав, що найбільше з французької мови в угорську запозичено іменників. У результаті систематизації іменників, які вживаються в угорській мові, було виділено 30 предметно-термінологічних груп. Автором проаналізовано механізми асиміляції французьких іменників в угорську мову.

Запозичення слів іншомовного походження спостерігається у всіх мовах, не є виключенням і угорська. Уже на початку XI ст. виникають тісні торговельно-економічні, політичні та культурні контакти зі слов'янським і неслов'янським населенням Карпатського регіону. У процесі тісного добросусідського співіснування і мовних контактів в угорську мову запозичуються слова з німецької, румунської, італійської, латинської та слов'янських мов. Французька мова не була в безпосередньому сусідстві з угорською мовою, але бурхливий економічний та культурний розвиток Франції, починаючи з кінця XI ст. – початку XII ст., перетворив цю державу в одну з провідних в Європі, і це не могло не відбитися на відносинах Угорщини з Францією, сприяючи інтенсифікації мовних зв'язків і запозиченню слів французького походження в угорську мову. Слова французького походження або безпосередньо «увійшли» в угорську, або опо-

середковано – через мовні контакти з німцями, італійцями, балканськими народами, в мовах яких слова французького походження уже давно вкоренилися.

На основі вивчення історико-економічних, культурних і мовних зв'язків Угорщини і Франції, етимології запозичених слів, ми дійшли висновку, що французькі слова запозичувалися в різні періоди історії Угорщини нерівномірно. Можна виділити два періоди, коли слова французького походження особливо інтенсивно почали вживатися в угорській мові – це XI-XIII та XVIII-XIX ст. У XX ст. також засвоюються слова французького походження в угорську мову, але меншою мірою, ніж слова англійського та німецького походження, переважна більшість з яких одночасно запозичені всіма мовами розвинутих країн і стали словами міжнародного культурного спілкування.

Нами проаналізовано 70 000 угорських слів, серед яких знайдено 430 слів французького походження, що складає 0,61 відсотка від загальної кількості вивчених слів.

При визначенні етимології кожного з 430 слів французького походження ми отримали такі результати: із 430 слів прямо асимілювалося в угорську мову – 61 слово, 236 належать до слів інтернаціональної лексики і ввійшли також в угорську мову, із 133 слів через німецьку мову в угорську асимілювалось 106 слів, через італійську -13, через інші мови (англійську, російську, латинську та ін.) - всього 14 слів французького походження. Як бачимо, найбільше французьких слів були запозичені через німецьку та італійську мови, що зумовлено тривалим, протягом декількох століть, державним, політичним та мовним співіснуванням угорців з німецькомовним населенням під час Австро-Угорської монархії, а також тісними сусідськими стосунками угорського та італійського народів.

Морфологічний аналіз належності до тих чи інших частин мови показав, що найбільше з французької мови в угорську було запозичено іменників – 338 слів, що становить 78,4 відсотка проаналізованих французьких слів, на другому місці – дієслова – 45 (10,4 %), далі йдуть прикметники – 36 (8,3 %), числівники – 2 (0,4 %), інші частини мови – 9 (2 %) слів.

У результаті проведеної систематизації іменників французького походження, які частіше вживаються в угорській мові за галузями вживання в народному господарстві, побуті, науці, техніці, культурі, торгівлі і т.д. (предметно-термінологічні групи), ми виявили, що іменники французького походження використовуються в угорській мові майже в усіх галузях діяльності людини, і це дало нам можливість виділити предметно-термінологічні групи, які наведені в таблиці:

№ п/п	Предметно-термінологічні групи	Кількість слів, запозичених з французької мови	№ п/п	Предметно-термінологічні групи	Кількість слів, запозичених з французької мови
1	Мистецтво	26	17	Службові слова	6
2	Продукти харчування	26	18	Музика	5
3	Наукові терміни	16	19	Ігрова термінологія	7
4	Преса	21	20	Релігія	5
5	Хімія	16	21	Філософія	3
6	Назви тканин, одяг, мода	29	22	Історія	3
7	Літературознавство	14	23	Мовознавство	4
8	Медицина	15	24	Назва приладів, посуду	9
9	Військова термінологія	13	25	Ділові папери, назва документів	2
10	Спорт	13	26	Вульгаризми	2
11	Будівництво, архітектура	10	27	Зневажливі, принижуючі слова	5
12	Торгівля	7	28	Популярні загальновідомі слова	12
13	Фінанси, гроші	8	29	Рідковживані слова	10

14	Політика	9	30	Слова, які виходять з ужитку	9
15	Біологія, зоологія	6	31	Інші	20
16	Назви меблів	7			

Механізми асиміляції іменників французького походження в угорську мову

Залежно від характеру орфографічних, морфологічних змін, міграції наголосу, особливостей вимови слів, запозичені іменники французького походження в процесі асиміляції в угорську мову, можна об'єднати в такі групи:

а) іменники, які асимілювалися в угорську мову без орфографічних змін при написанні. Необхідно зазначити, що майже всі іменники зазнали змін у наголосі, оскільки у французькій мові наголос падає на останній склад, а в угорській - на перший.

французька мова 1	угорська мова 2	українська мова 3
bar (m)	bár	бар
abbé (m)	abbé	аббат
déficit (m)	deficit	дефіцит
exposé (m)	expoze	доповідь, звіт
filé (m)	filé	філе (м'яса)
garnison (m)	garnizon	гарнізон
margarin (f)	margarin	маргарин
plan (m)	plán	план
profil (m)	profil	профіль
parvenu (m), -e (f)	parvenü	вискочка
rébus (m)	rébus	ребус
renégat (m), -e (f)	renegát	відступник
renomé (m), -e (f)	renomé	слава, реноеме
roman (m)	román	роман

б) іменники французького походження, які зазнали деяких орфографічних змін та змін у вимові на „угорський лад”:

- кінцева буква „e” французьких слів не пишеться в угорських словах :

1	2	3
fantome (m)	fantom	привид, примара
marionnette (f)	marionett	маріонетка
morale (f)	morál	мораль
alternative (f)	alternativa	альтернатива
balustrade (f)	balusztrád	балюстрада, перила
finance (f)	finánc	фінанси

madame (f)	madam	пані
mascarade (f)	maskarád	маскарад
migraine (f)	migrén	мігрень
passe (f)	passz	прохід, пропуск
princesse (f)	princessz	княгиня, володарка
pulpe (f)	pulp	пульпа, м'якоть
remise (f)	remiz	знижка, відстрочка
reprise (f)	repriz	повтор, реприза

- згідно фонетичного принципу написання слів шляхом адаптації закінчення слів французького походження до угорської мови :

1	2	3
vase (m)	váza (e → a ; s → z)	ваза
volontaire (m)	volontőr (ai → ő)	волонтер
boutique (f)	butik (que → k)	невеликий магазин
alpinisme (m)	alpinizmus (e → us)	альпінізм
panneau (m)	pannó (eau → o)	панно, плакат
patrouille (f)	patrul (ille → l)	патруль

- шляхом адаптації французьких звуків, виражених буквосполученнями голосних та приголосних, до угорської вимови на початку та всередині слова :

1	2	3
journaliste (m)	zsurnaliszta (j → zs ; ou → u ; e → a)	журналіст
affaire (f)	affér (ai → e)	справа, позов, угода
accréditif (m)	akkreditiv (c → k ; f → v)	акредитив
argot (m)	argó (ot → ó)	арго, жаргон
apache (m)	apacs (che → cs)	хуліган, бандит, апаш
désorganisation (f)	dezorganizáció (tion → ció)	дезорганізація
email (m)	emál (ail → al)	емаль, глазур
metteur, se	mettőr (eur → ör)	складальник
orangeade (f)	oranzsád (ge → zs)	апельсиновий напій

У результаті проведеного дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Основними факторами, які сприяли запозиченню слів французького походження в угорську мову в XI-XIII столітті були: активна місіонерсько-просвітницька діяльність католицької церкви Франції в Угорщині; поживлення культурних, економічних та політичних зв'язків Угорщини та Франції; інтенсивна міграція французької знаті, купців, ремісників, селян в Угорщину; поширення родинних зв'язків між правителями, вельможами та елітою Франції та Угорщини.

2. Серед запозичених слів найбільший відсоток становлять іменники; переважно це назви предметів, одягу, продуктів харчування, власні імена, слова військової та побутової термінології.
3. Найбільше слів французького походження перейшло в угорську мову через німецьку в результаті історичних, суспільних та економічних контактів.

ЛІТЕРАТУРА

- БОРБЕЛЬ Е. «Спільні слова» у регіональному мовленні угорців Закарпаття. *Acta Hungarica*, 1999–2000, X–XI рік видання. – Ужгород, 2003.
- ДЕРКЕ М. Особливості назв одягу в угорських говорах Закарпаття. *Acta Hungarica*, 1999–2000, X–XI рік видання. – Ужгород, 2003.
- ЕСЕНОВА Е. Й., СИНІЦЬКА Н. Г. До питання інтернаціоналізації загальнонародної та термінологічної лексики. Науковий вісник Ужгородського університету, випуск I. – Ужгород, 1994.
- Современный словарь иностранных слов, Изд-во «Дуэт». – С.-Петербург, 1994.
- A magyar nyelv történeti – etimológiai szótára*. I–IV kötet (Főszerkesztő: BENKŐ LÓRÁND). – Budapest, 1967–1984.
- BÁRCZI G. *A magyar nyelv multja és jelene*. Budapest, Gondolat, 1980.
- BORCHGRAVE M. *Essai historique sur les colonies belges qui s'établirent en Hongrie et en Transylvanie pendant les XIe, XIIe et XIIIe s.*, 1871, 10.
- KIRÁLY I. *Szent Márton magyar király legendája*. Budapest, 1929, 25.
- Magyar értelmező szótár*. (Szerkesztette: JÚHÁSZ J., SZŐKE I., O. NAGY G., KOVÁLOVSZKIJ M.). – Budapest, 1975.
- MELICH J. A magyar nyelv ófrancia jövevényszavai. *Magyar nyelv*. X., Budapest, 1914, 385–406.
- MICRO ROBERT. *Dictionnaire du français primordial*. – Paris, 1971.
- LIZÁNEC P. M. *A kárpátaljai magyar nyelvjárások atlasza*. I kötet. – Budapest, 1992, 884; II kötet. – Ungvár, 1996.

Наукове видання

L I M E S

Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2014

Том І

Угорською, українською та англійською мовами

Видання перше

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів

Видавництво Валерія Падяка

вул. Гагаріна 14/3, Ужгород, 88006,

тел. (0312)-693132, моб. 0503726210

e-mail: padiak.valeri@gmail.com

www.padyak.com

Директор Л. ПАДЯК

Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 963 від 20.06.2002 р.

Коректура: **Г. Варцаба**

Верстка: **В. Товтін**

Обкладинка: k&p

Замовлення № 323. Підписано до друку 26.11.2014 р. Формат 60x84/8.
Папір офсет. Гарнітура: Times. Умовн друк. арк. 13,25. Тираж 250 прим.

Друкарня ТОВ «Папірус-Ф»
Ужгород, вул. Собранецька, 146/39